

aktiivisesti osallinen

YK:N VAMMAISTEN HENKILÖIDEN
OIKEUKSIEN SOPIMUKSEN KIRKON
TOIMINTAOHJELMA 2019–2024

AKTIIVISESTI OSALLINEN

YK:N VAMMAISTEN HENKILÖIDEN
OIKEUKSIEN SOPIMUKSEN KIRKON
TOIMINTAOHJELMA 2019–2024

Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 81
Kirkko ja toiminta

Kirkkohallitus
Helsinki 2019

**Aktiivisesti osallinen
YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen
kirkon toimintaohjelma 2019–2024**

© Kirkkohallitus 2019
Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 81
Kirkko ja toiminta
Suositukset, ohjeet ja oppaat
Asianumero: DKIR/889/04.08.00/2018

Ulkoasu ja taitto

Teemu Junkkaala / gstj.fi

ISBN 978-951-789-641-2 (nid.)
ISBN 978-951-789-642-9 (PDF, saavutettava)
ISBN 978-951-789-643-6 (pistekirjoitus)
ISBN 978-951-789-644-3 (äänitallenne, MP3)

ISSN 2341-9393 (painettu)
ISSN 2341-9407 (verkkojulkaisu)

Painopaikka

Grano, Kuopio 2019

Sisällysluettelo

Johdanto	4
Tiivistelmä	6
Toimintaohjelman tausta	7
Toimintaohjelman teologinen tausta	9
YK-sopimuksen oleelliset teemat kirkon kannalta	11
Vammaiset ihmiset ja kirkko (1 artikla)	11
Keskeiset käsitteet (2 artikla)	12
Yleiset periaatteet (3 artikla)	14
Yleiset velvoitteet (4 artikla)	15
Vammaiset naiset (6 artikla)	17
Vammaiset lapset (7 artikla)	17
Tietoisuuden lisääminen (8 artikla)	19
Esteettömyys ja saavutettavuus (9 artikla)	20
Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä (19 artikla)	23
Sanan- ja mielipiteenvapaus ja tiedonsaanti (21 artikla)	24
Koulutus (24 artikla)	25
Työ ja työllistyminen (27 artikla)	27
Riittävä elintaso ja sosiaaliturva (28 artikla)	29
Osallistuminen poliittiseen ja julkiseen elämään (29 artikla)	29
Kansainvälinen yhteistyö (32 artikla)	30
Lisätietoa	32

Johdanto

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous hyväksyi yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista joulukuussa 2006. Suomi allekirjoitti sopimuksen sekä valinnaisen lisäpöytäkirjan maaliskuussa 2007 ja ratifioi sopimuksen vuonna 2016. Vammaisten henkilöiden ihmisoikeudet on todettu jo aiemmissa ihmisoikeussopimuksissa. Yleissopimus ei siis luo uusia ihmisoikeuksia vaan edistää jo olemassa olevien, luovuttamattomien ihmisoikeuksien toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi maaliskuussa 2018 asiakirjan *Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2018–2019*. Toimintaohjelmassa on määritelty ne toimenpiteet, joilla sopimuksen täytäntöönpanoa edistetään eri hallinnonaloilla vuosina 2018–2019. Toimintaohjelmassa vastuutahoina ovat eri ministeriöt. Vammaisten henkilöiden kuuleminen päätöksenteossa ja huomioon ottaminen kunnan toiminnassa toteutuu lakisääteisten vammaisneuvostojen kautta.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko toimii YK-sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi julkisoikeudellisena yhteisönä ja sanomansa ohjaamana. Vuonna 2012 julkaistu kirkon saavutettavuusohjelma *saavu* sitoutuu YK-sopimuksen sisältöihin. Tämä toimintaohjelma on kirjoitettu tukemaan kirkon päättäjiä, viranhaltijoita ja seurakuntalaisia sen kaikilla tasoilla sopimuksen tavoitteiden toteuttamisessa. Merkityksellisiä näkökulmia ovat yhdenvertaisuus, osallisuus ja seurakuntien toimintaan sopivat tavoitteet.

Toimintaohjelman pohjatekstin kirjoitti TM Antti Björklund. Kirjoittamista on ohjannut Kirkkohallituksen virastokollegion nimeämä ohjausryhmä:

- puheenjohtaja pastori Tiina Peippo
- lakimiesasessori Riikka Ryökäs
- kirkkoherra Ilkka Mäkinen
- kuurojen diakoniatyöntekijä Kristiina Wallenius-Penttilä
- yrittäjä Tuomo Burman (saavutettavuuden ja vammaisuuden neuvottelukunnan edustajana)

- kirkkohallituksen asiantuntijat Katri Suhonen ja omsorgpräst Claus Terlinden.

Ohjausryhmän työhön osallistuivat myös:

- viittomakielen asiantuntija Maria Lindberg
- projektisihteeri Timo-Matti Haapiainen.

Ohjausryhmän sihteerinä toimi TM Antti Björklund.

Toimintaohjelma on laadittu yhteistyössä kirkon saavutettavuuden ja vammaisuuden neuvottelukunnan kanssa.

Tiivistelmä

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous hyväksyi yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista joulukuussa 2006. Suomi allekirjoitti sopimuksen ja sen valinnaisen lisäpöytäkirjan maaliskuussa 2007 sekä ratifioi sopimuksen vuonna 2016. Sopimuksessa edistetään aiemmissa sopimuksissa todettujen ihmisoikeuksien toteutumista. Siinä ei siis luoda uusia ihmisoikeuksia.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko toimii YK-sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi julkisoikeudellisena yhteisönä ja sanomansa ohjaamana. Vuonna 2012 julkaistu kirkon saavutettavuusohjelma *saavu* sitoutuu YK-sopimuksen sisältöihin. Tämä toimintaohjelma *Aktiivisesti osallinen* on kirjoitettu tukemaan kirkon päättäjiä, viranhaltijoita ja seurakuntalaisia sen kaikilla tasoilla sopimuksen tavoitteiden toteuttamisessa.

Osallisuus on keskeinen teema YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista. Osallisuudella tarkoitetaan henkilön täysimääräistä ja tehokasta osallistumista yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. YK-sopimuksen vammaisuuden määritelmässä korostetaan yksilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen merkitystä.

Vammaisen henkilön mahdollisuuksia itsenäiseen osallistumiseen ja oikeuksien toteutumista voidaan edistää esteettömyydellä, saavutettavuudella, asennemuutoksilla ja erilaisia vammaisuuteen liittyviä tilanteita huomioon ottamalla, myös taloudellisesti. YK-sopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen edellyttää yhteistyötä, verkostoitumista, strategista johtamista ja taloudellisia panostuksia kirkon kaikilla tasoilla.

Tähän toimintaohjelmaan on valittu YK-sopimuksen artikloiden teksteistä kirkon toiminnan ja olemuksen kannalta keskeisimmät kohdat. Toimintaohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää seurakuntakohtaisia, paikallisia ja olosuhteisiin sovellettuja toimenpiteitä. Vammaisten ihmisten tulee olla mukana luomassa paikallisia toimenpiteitä.

Toimintaohjelman tausta

Osallisuus on keskeinen teema *YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista*. Osallisuudella tarkoitetaan henkilön täysimääräistä ja tehokasta osallistumista yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien ja vapauksien tulee toteutua täysimääräisesti ilman syrjintää. Kansainvälisen vammaisliikkeen sanonta ”ei mitään meistä ilman meitä” ilmaisee vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Mitään vammaisia henkilöitä koskevaa ei tule tehdä ilman heitä. Jos vammaisen henkilön puolesta tehdään jotakin kysymättä hänen mielipidettään tai pyytämättä hänen lupaansa, häneltä viedään mahdollisuus olla toimija ja hänestä tehdään kohde. Vammaisuuteen liittyvät kysymykset nähdäänkin nyky-yhteiskunnassa ihmisoikeusperustaisesti aiemman hyväntekeväisyyspohjaisen näkökulman sijaan.

YK-sopimuksen vammaisuuden määritelmässä korostetaan yksilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen merkitystä. Henkilön ominaisuudet itsessään eivät ole osallisuuden este. Ympäristöllä ja asenteilla on ratkaiseva vaikutus osallisuuden toteutumisessa.

Kirkkohallituksen vuonna 2012 julkaisema saavutettavuusohjelma *saavu* käsittelee samoja asioita kuin tämä toimintaohjelma. *saavu** nostaa esille asenteellisen saavutettavuuden, fyysisen saavutettavuuden eli esteettömyyden, viestinnän saavutettavuuden, taloudellisen saavutettavuuden sekä päätöksenteon ja strategian saavutettavuuden. Saavutettavuusohjelmasta ja sen materiaalipaketista löytyy käytännön esimerkkejä ja vinkkejä saavutettavuuden ja osallisuuden parantamiseen. Tämä toimintaohjelma täydentää saavutettavuusohjelmaa.

*

<https://evl.fi/documents/1327140/39227522/Kirkon+saavutettavuusohjelma/6179e385-77b4-3382-3cd1-710651ae36c1>

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista voidaan edistää esteettömyydellä, saavutettavuudella, asenne-muutoksilla ja erilaisia vammaisuuteen liittyviä tilanteita huomioon ottamalla, myös taloudellisesti. Näillä toimilla voidaan parantaa vammaisen henkilön mahdollisuuksia itsenäiseen osallistumiseen.

YK-sopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen edellyttää yhteistyötä, verkostoitumista, strategista johtamista ja taloudellisia panostuksia kirkon kaikilla tasoilla. Kirkon sanoma ja olemus velvoittavat YK-sopimuksen ohella kirkkoa edistämään vammaisten henkilöiden oikeuksien ja osallisuuden täysimääräistä toteutumista.

Toimintaohjelman teologinen tausta

YK-sopimus korostaa vammaisten henkilöiden ihmisoi-
keuksia ja perusvapauksia. Lähtökohtana on vammaisten
henkilöiden oikeus täysipainoiseen osallistumiseen yh-
teiskunnassa.

Kristillisessä ajattelussa ihmisen luovuttamaton ihmisarvo
perustuu Jumalan luomistyöhön. Elämä on Jumalan lahja.
Jokainen luotu on Jumalan kuva.

Osallisuus toteutuu suhteessa Jumalaan, toisiin ihmisiin ja
luomakuntaan. Jeesus osoitti teoillaan ja sanoillaan kun-
nioitusta ihmisen arvoa ja oikeuksia kohtaan. Hänen työn-
sä lisäsi syrjäytettyjen ihmisten osallisuutta yhteisössä.

Jeesus kunnioitti kohtaamiensa ihmisten itsemäärää-
misoikeutta. Tämä käy ilmi esimerkiksi kertomuksessa
sokeasta, jonka Jeesus paransi. (Mark. 10: 46–52) Jeesus
kysyi, mitä sokea itse halusi Jeesuksen tekävän. Jeesus
ei ohittanut henkilön itsemääräämisoikeutta.

Kristus yhdistää ihmiset huolimatta näiden yhteiskunnal-
lisesta asemasta, etnisestä taustasta tai sukupuolesta.
Periaatetta voi soveltaa myös vammaisuuteen. Vammat
eivät saa estää osallisuuden täysimääräistä toteutumista
kirkossa.

Kirkon tulee olla avoin elämän rosoisuudelle ja moninai-
suudelle sekä erilaisille vammoille. Jeesus kuvasi Jumalan
valtakuntaa vertauksella suurista pidoista, joihin kutsu-
taan ”köyhät ja raajarikot, sokeat ja rammatt” kaupungin
kaduilta ja toreilta. (Luuk. 14:15–24) Monenlaiset vammat
ovat kantajiensa myötä läsnä suurissa pidoissa, mutta ne
eivät ole osallisuuden esteitä. Uusi testamentti kuvaa kirk-
koa Kristuksen ruumiina, johon erilaiset jäsenet kuuluvat.
Opetuslapset tunnistivat kuolleista nousseen Jeesuksen
tämän vammoista. (Joh. 20:26–29) Myös kirkko Kristuksen
ruumiina on haavoitettu. Jokaisella jäsenellä on paikkansa
yhteisessä tehtävässä.

Luterilainen käsitys kirkosta korostaa sanaa ja sakramenteja. Jokaisen ihmisen tulee saada ottaa vastaan evankeliumi omalla kielellään. Paavali kirjoitti kastettujen ihmisten tasavertaisuudesta:

”Kaikki te, jotka olette Kristukseen kastettuja, olette pukeutuneet Kristuksen yllenne. Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi.” (Gal. 3:27–28.)

Täysimääräinen osallisuus seurakunnassa edellyttää osallisuutta sanaan ja sakramentteihin sekä seurakunnan muuhun elämään. Seurakunnan kaiken toiminnan sanan julistuksesta, kasteesta ja ehtoollisesta alkaen on oltava niin saavutettavaa, että fyysisten vammojen, ymmärryksen ja kielen aiheuttamat haasteet eivät ole este osallisuudelle. Vain saavutettava seurakunta on uskottava.

Rakkaus haastaa ihmisiä tekemään enemmän kuin mitä pelkkä oikeudenmukaisuus vaatii. Jeesus kehotti kultaisella säännöllä ihmisiä toimimaan tasavertaisesti toisen asemaan asettuen. Kultainen sääntö tuo oikeudenmukaisuuden rinnalle toisen ihmisen hyvää etsivän rakkauden: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille.” (Matt. 7:12.)

YK-sopimuksen oleellisimmat teemat kirkon kannalta

Tähän toimintaohjelmaan on valittu YK-sopimuksen artikloiden teksteistä kirkon toiminnan ja olemuksen kannalta keskeisimmät kohdat. Sopimusteksti kokonaisuudessaan löytyy YK-liiton [sivuilta](#).*

Toimintaohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää seurakuntakohtaisia, paikallisia ja olosuhteisiin sovellettuja toimenpiteitä, jossa vammaisten henkilöiden oma ääni kuuluu eri toimissa ja päätöksentekokoelimityksissä. Kunkin artiklan jälkeen esitetyt kysymykset toimivat virikkeinä ratkaisuiden etsimiselle.

Vammaiset ihmiset ja kirkko (1 artikla)

Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisien esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Henkilön vammaisuus määritellään YK-sopimuksessa tilannekohtaisesti yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen kautta. Ympäristön, käytäntöjen ja asenteiden muokkaaminen edistää vammaisten henkilöiden täysimääräistä osallistumista ja yhdenvertaisuutta.

Jokaisella kirkon jäsenellä on oikeus osallisuuteen kirkon pyhistä toimituksista ja seurakunnan muista eduista. (Kirkkojärjestys1luku 4 §) Täysimääräinen osallisuus on osallisuutta myös kirkon tehtävään. Monet seurakunnan toiminnot kuten sielunhoito, diakonia ja lähetystyö kuulu-

*

https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

vat jokaiselle jäsenelle. (Kirkkojärjestys 4 luku) Kirkko on jäseniään ja koko maailmaa varten. Se palvelee ja kutsuu yhteyteensä jokaista ihmistä jäsenyyteen katsomatta.

Jokaisella ihmisellä on paikkansa kirkossa. Sen vuoksi ei tule kysyä: ”Mitä tämä henkilö voi tehdä seurakunnassa tai kirkossa?” vaan: ”Mitä tulee tehdä, jotta tämän henkilö voi olla ja toimia seurakunnassa?”

Kysymyksiä:

- Millaisia fyysisiä ja henkisiä esteitä löydät seurakunnasta?
- Mitä tulee tehdä, jotta jokainen voi olla ja toimia seurakunnassa?

Keskeiset käsitteet (2 artikla)

Tässä yleissopimuksessa:

*”**viestintä**” sisältää kieliä, tekstin näyttämistä, piste-kirjoitusta, taktiilikommunikaatiota, isokirjaintekstiä, saavutettavaa multimediaa sekä kirjallisia, kuuloon perustuvia, selkokielisiä, ihmisääneen perustuvia sekä puhetta tukevia ja korvaavia viestintätapoja, -keinoja ja -muotoja, saavutettava tieto- ja viestintäteknologia mukaan lukien;*

*”**kieli**” sisältää puhutut kielet sekä viittomakielet ja muut ei-puhutun kielen muodot;*

*”**syrjintä vammaisuuden perusteella**” tarkoittaa vammaisuuteen perustuvaa erottelua, syrjäyttämistä tai rajoittamista, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on heikentää tai mitätöidä kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien tunnustamista, nauttimista tai käyttämistä yhdenvertaisesti muiden kanssa politiikan, talouden, sosiaaliturvan, kulttuurin tai yksilön oikeuksien alalla tai muulla alalla. Se sisältää kaikki syrjinnän muodot, kohtuullisen mukauttamisen epääminen mukaan lukien;*

*”**kohtuullinen mukauttaminen**” tarkoittaa tarvittaessa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja*

asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa;

”kaikille sopiva suunnittelu” tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua. ”Kaikille sopiva suunnittelu” ei sulje pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä.

Suomessa on kaksi kansallista viittomakieltä, suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. Viittomakielilain lisäksi useat lait turvaavat ja edistävät viittomakieltä käyttävien kielellisten oikeuksien toteutumista.

Selkokieltä voi käyttää sekä puheessa että teksteissä. Selkokielellä voi julkaista monenlaisia tekstejä. Kaikissa tilanteissa, joissa käytetään selkokieltä, tavoitteena on lisätä ihmisten mahdollisuuksia ymmärtää toisiaan.

Vammaisiin henkilöihin kohdistuva syrjintä voi olla aktiivista tai passiivista. Passiivinen syrjintä jää usein huomaamatta. Kokemusasiatuntemus ja ammatillinen asiantuntemus ovat tarpeellisia syrjinnän havaitsemisessa ja tilanteen korjaamisessa.

Ero kohtuullisen mukauttamisen ja kaikille sopivan suunnittelun välillä on merkittävä kirkon toiminnan kannalta. Kohtuullisessa mukauttamisessa jo olemassa olevia rakenteita ja malleja muutetaan yksittäisten henkilöiden tarpeiden mukaisiksi. Esimerkkinä kohtuullisesta mukauttamisesta voi olla etätyön mahdollistaminen vammaiselle henkilölle laajamittaisemmin kuin vammattomalle henkilölle. Kaikille sopivassa suunnittelussa ihmisten moninaisuus ja erilaiset tarpeet toimivat suunnittelun lähtökohtana. Tällainen lähtökohta sopii kirkon olemukseen kaikille avoimena tasavertaisten ihmisten yhteisönä.

Kaikille sopiva suunnittelu vähentää kohtuullisen mukauttamisen tarvetta mutta ei poista sitä. Yhdenvertaisuuslaki

velvoittaa viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan kohtuulliseen mukauttamiseen. (Yhdenvertaisuuslaki 3 luku 15 §)

Kysymyksiä:

- Miten huomioimme seurakunnassa kielten moninaisuuden?
- Missä asioissa seurakunnassa tehdään kohtuullisia mukautuksia?
- Miten seurakunnan toimintaa voidaan muuttaa kaikille sopivan suunnittelun mukaiseksi?

Yleiset periaatteet (3 artikla)

Tämän yleissopimuksen periaatteina ovat:

- a) henkilöiden synnynnäisen arvon, yksilöllisen itsemääräämisoikeuden, mukaan lukien vapaus tehdä omat valintansa, ja riippumattomuuden kunnioittaminen;*
- b) syrjimättömyys;*
- c) täysimääräinen ja tehokas osallistuminen ja osallisuus yhteiskuntaan;*
- d) erilaisuuden kunnioittaminen ja vammaisten henkilöiden hyväksyminen osana ihmisten moninaisuutta ja ihmiskuntaa;*
- e) mahdollisuuksien yhdenvertaisuus;*
- f) esteettömyys ja saavutettavuus;*
- g) miesten ja naisten välinen tasa-arvo;*
- h) vammaisten lasten kehittyvien kykyjen ja sen kunnioittaminen, että heillä on oikeus säilyttää identiteettinsä.*

Yleiset periaatteet läpäisevät YK-sopimuksen kaikki artiklat. Periaatteet tukevat sekä yksilöä että yhteisöä. Syrjimättömyys, tasavertaisuus ja yksilön oikeuksien toteutu-

minen vahvistavat yksilön osallisuutta. Yhteisö tarvitsee yksilön vapauksien toteutumista ollakseen aito yhteisö. Vammaisten henkilöiden täysipainoinen osallistuminen yhteisöön tekee näkyväksi ihmiskunnan moninaisuutta ja rakentaa yhteisöä.

Vammainen henkilö on useasti paras henkilö vastaamaan kysymykseen tarvitsemastaan avusta. ”Aina kannattaa kysyä” on hyvä perusohje toiminnassa vammaisten henkilöiden kanssa. Vammaisia henkilöitä tulee kuulla kokemusasiantuntijoina heihin liittyvissä asioissa toiminnan kaikissa vaiheissa: suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

On tärkeää, että kirkon kaikilla tasoilla toimii vammaisia henkilöitä vapaaehtoisina ja palkattuina työntekijöinä. He voivat halutessaan tarjota kokemusasiantuntemustaan seurakunnan ja kirkon käyttöön. Tämä vaikuttaa asenteisiin, käsityksiin ja käytäntöihin.

Kysymyksiä:

- Kuinka hyvin sopimuksen yleiset periaatteet toteutuvat seurakunnassa?
- Millainen asema kokemusasiantuntemuksella on seurakunnassa?

Yleiset velvoitteet (4 artikla)

- 1. Sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen kaikille vammaisille henkilöille sekä edistämään sitä ilman minkäänlaista syrjintää vammaisuuden perusteella. – –*
- 3. Laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkoja, joilla tätä yleissopimusta pannaan täytäntöön, sekä muissa vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa sopimuspuolten tulee neuvotella tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja aktiivisesti osallistaa heidät, mukaan lukien vammaiset lapset, heitä edustavien järjestöjen kautta.*

YK-sopimuksen lähtökohta on ihmisoikeuksien ja perusvapauksien turvaaminen. Suomen perustuslaki takaa perusoikeudet.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on julkisoikeudellinen yhteisö, joka laatii ja panee täytäntöön lainsäädäntöä. Kirkon lainsäädännön tulee olla YK-sopimuksen mukaista. Kirkko toimii myös sanomansa ohjaamana osallisuuden puolesta. Vammaisten henkilöiden osallisuus tulee ottaa huomioon toiminnassa ja päätöksenteossa kirkon kaikilla tasoilla.

Vammaisten henkilöiden kuuleminen ja vammaistyön asiantuntemus tukevat vammaisten henkilöiden osallisuutta. Kokemusasiantuntemus ja ammatillinen asiantuntemus täydentävät toisiaan. Olosuhteet vaikuttavat siihen, miten vammaisten henkilöiden kuuleminen kannattaa järjestää. Kuulemisen käytäntöjä voidaan kehittää paikallistasolla, seurakuntayhtymissä, rovastikunnittain, hiippakuntatasolla tai Kirkkohallituksessa.

Yksi keino tukea vammaisten henkilöiden kuulemista ovat vammaisasiamiehet ja -neuvostot. Näiden tehtävänä voi olla esimerkiksi:

- kehittää seurakunnan toimintaa ja palveluja kaikille sopivaksi
- lisätä työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja muiden seurakuntalaisten osaamista vammaisten henkilöiden kohtaamisessa
- tietoisuuden lisääminen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja tarpeista

Kysymyksiä:

- Mitä vammaisia henkilöitä koskevia asioita käsitellään seurakunnan päätöksissä ja miten?
- Minkälaista asiantuntemusta seurakunnassa on vammaisiin henkilöihin liittyvistä asioista?
- Miten vammaiset henkilöt osallistuvat seurakunnan päätöksentekoon?

Vammaiset naiset (6 artikla)

1. *Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaisiin naisiin ja tyttöihin kohdistetaan moniperusteista syrjintää, ja toteuttavat toimia varmistaakseen, että vammaiset naiset ja tytöt voivat nauttia täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista.*
2. *Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen naisille täysimääräisen kehittymisen, etenemisen ja voimaantumisen, tarkoituksena taata, että naiset voivat käyttää tässä yleissopimuksessa tunnustettuja ihmisoikeuksia ja perusvapauksia sekä nauttia niistä.*

Vammaisiin naisiin ja tyttöihin kohdistuu erityisen paljon syrjintää. Tämä tulee tunnistaa ja tunnustaa ja syrjintää vastaan tulee ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Kysymyksiä:

- Millaiset valmiudet seurakunnassa on tunnistaa vammaisiin naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa syrjintää?
- Miten vammaisiin naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa syrjintää voidaan torjua?

Vammaiset lapset (7 artikla)

1. *Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.*
2. *Kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu.*
3. *Sopimuspuolet varmistavat, että vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja että*

heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi.

Vammaisten lasten huomioon ottaminen on osa kirkossa toteutettavaa lapsivaikutusten arviointia. (Kirkkojärjestys 23 luku 3 §) Lapsivaikutusten arviointi koskee kirkon kaikkia toimintaa ja päätöksentekoa. Se ei siis rajaudu tiettyihin työaloihin tai toimintamuotoihin. Vammaisten lasten lisäksi on otettava huomioon heidän perheensä ja muut läheisensä.

Vammaisten henkilöiden ja heidän läheistensä osallisuuden toteutumista voidaan tukea koulutuksella ja tiedolla. Esimerkiksi seurakunnan kerhonohtajien koulutuksessa on hyvä huomioida erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden tarpeet. Kerhonohtajien osaamisesta on tärkeää tiedottaa.

Rippikoulu on merkittävä ilmiö kirkon kasvatuksessa ja suomalaisessa nuorisokulttuurissa. Vuonna 2017 julkaisussa rippikoulusuunnitelmassa on otettu huomioon vammaisten henkilöiden osallisuus rippikouluissa:

Osallisuuteen liittyvät myös saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat. Kaikenlaiset nuoret ovat tervetulleita rippikouluun, joten rippikoulun tulee olla myös saavutettava kaikille nuorille. Erilaisia oppijoita on noin viidesosa nuorista ja kaikki muutkin hyötyvät erilaisten tarpeiden huomioon ottamisesta. Rippikoulu on periaatteeltaan osallistava, inklusiivinen. Tämä merkitsee kaikenlaisten nuorten mukana olemisen mahdollistamista – tilanteesta riippuen myös osin tai kokonaan samoissa opetusryhmissä. Ihmisiä ei erotella, vaan kaikki ovat yhtä arvokkaita ja hyväksytyjä muiden joukossa. Samaan aikaan erityisryhmille räätälöidyt rippikoulut, kuten kehitysvammaisten tai viittomakieliset rippikoulut, ovat toisinaan nuorten itsensä kannalta perusteltuja ja tarpeellisia.

Kohtuulliset mukautukset ja henkilökohtainen apu voivat tehdä mahdolliseksi kehitysvammaisen nuoren osallistumisen rippikouluun ja muuhun seurakunnan toimintaan muiden nuorten kanssa. Vammaisten nuorten opetusryhmien ja muiden opetusryhmien välistä toimintaa voidaan toteuttaa esimerkiksi yhteisillä opetustuokioilla. Tällöin

tulee tilannekohtaisesti arvioida kummankin ryhmän soveltuvuus yhteiseen hetkeen. Kaikille sopivan suunnittelun periaatteiden mukainen isostoiminta tekee vammaisten henkilöiden osallistuminen mahdolliseksi.

Kysymyksiä:

- Kuinka seurakunnan kasvatuksessa voidaan ottaa huomioon kaikille sopiva suunnittelu?
- Miten vammaiset lapset näkyvät seurakunnassasi lapsivaikutusten arvioinnissa?

Tietoisuuden lisääminen (8 artikla)

1. *Sopimuspuolet ryhtyvät toteuttamaan välittömiä, tehokkaita ja asianmukaisia toimia, joilla:*

a) *lisätään tietoisuutta vammaisista henkilöistä koko yhteiskunnassa, myös perheiden tasolla, ja edistetään vammaisten henkilöiden oikeuksien ja arvon kunnioittamista;*

b) *torjutaan vammaisiin henkilöihin liittyviä, myös sukupuoleen ja ikään perustuvia, stereotyyppioita, ennakkoluuloja ja haitallisia käytäntöjä kaikilla elämänaalueilla;*

c) *edistetään tietoisuutta vammaisten henkilöiden kyvyistä ja panoksesta.*

Kirkko on yhteiskunnallinen vaikuttaja, jonka viestintä ja toiminta voivat lisätä yleistä tietoisuutta vammaisuudesta. Tietoisuutta tulee lisätä myös kirkon sisällä vapaaehtoisten, luottamushenkilöiden, työntekijöiden ja muiden seurakuntalaisten keskuudessa.

Suuri osa kirkon toiminnasta on viestintää: henkilökohtaista viestintää, kuvia ja sanoja. On merkittävää, miten vammaisuus näkyy kirkon viestinnässä ja toiminnassa. Esimerkiksi selkokielen sekä viittomakielen ja puhetta korvaavien kommunikaatiomuotojen läsnäolo viestinnässä luo ymmärrystä ihmisten moninaisuudesta ja yhteisestä ihmisarvosta. Myös verkkoviestinnän saavutettavuus on ensiarvoisen tärkeää.

Asiallinen tieto poistaa tietämättömyyttä ja vääriä käsityksiä. Kirkon kaikilla tasoilla tulee olla tarjolla ajantasaista tietoa vammaisuuteen liittyvistä asioista. Vammaisten henkilöiden oikeuksien, esteettömyyden ja saavutettavuuden tulee läpäistä vapaaehtoisille, luottamushenkilöille ja työntekijöille suunnatun koulutuksen kaikki tasot. Kunnat ja sairaanhoitopiirit sekä eri vammaisjärjestöt ovat luontevia yhteistyökumppaneita seurakunnille paikallisten ja alueellisten koulutusten järjestämisessä.

saavu-messut ovat esimerkki siitä, miten kirkko lisää tietoisuutta vammaisuudesta ydintoimintansa kautta. Messut tukevat vammattomien ja vammaisten henkilöiden yhteistä kokemusta tasavertaisesta kuulumisesta samaan seurakuntaan. saavu-messut kertovat saavutettavuus- ja esteettömyystyöstä, ja niistä saadut kokemukset voivat tukea kaikille sopivan suunnittelun periaatteiden tuomista kaikkeen toimintaan.

Vammaisten henkilöiden toimiminen seurakunnan tehtävissä vapaaehtoisina ja työntekijöinä edistää tietoa vammaisten henkilöiden kyvyistä ja panoksesta.

Kysymyksiä:

- Millaista viestiä osallisuudesta seurakunta välittää?
- Millainen tietoisuus vammaisuudesta on seurakunnassani tarpeen?

Esteettömyys ja saavutettavuus (9 artikla)

1. *Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa: – –*

b) tiedottamiseen, viestintään ja muihin palveluihin, sähköiset palvelut ja pelastuspalvelut mukaan lukien.

2. Sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla: – –

g) edistetään uusien tieto- ja viestintäteknologioiden ja -järjestelmien, myös internetin, saavutettavuutta vammaisille henkilöille;

Esteettömyys ja saavutettavuus liittyvät käsitteinä toisiinsa. Saavutettavuus tukee mahdollisuutta täysimääräiseen osallisuuteen yksilön ominaisuuksista riippumatta. Esteettömyys eli soveltuvuus erilaisten ihmisten käyttöön on saavutettavuuden edellytys. Esteettömyys on jaettavissa:

- rakennetun ympäristön esteettömyyteen
- asenteelliseen ja sosiaaliseen esteettömyyteen
- viestinnän esteettömyyteen.

Lähtökohtaisesti kaikki kirkon toiminta on avointa kaikille. Se edellyttää esteettömyyttä. Esteettömyyttä voidaan ylläpitää ja kehittää säännöllisesti toteutettavalla esteettömyyskartoituksella. Kartoituksessa arvioidaan kaikkia edellä mainittuja esteettömyyden osa-alueita. Ammatillisella asiantuntemuksella ja kokemusasiantuntijuudella on tärkeä rooli esteettömyyskartoituksessa.

Kirkon saavutettavuusohjelma *saavu* sisältää ohjeita saavutettavuuden ja esteettömyyden kehittämiseksi. Seurakunnan ratkaisut syntyvät yleisten periaatteiden ja paikallisten olosuhteiden vuorovaikutuksesta.

Vapaaehtoisille voidaan tarjota avustajakoulutusta, joka antaa valmiudet toimimiseen yleisavustajana seurakunnan toiminnassa. Tieto yleisavustajista on hyvä liittää tapahtumien viestintään.

Rakennetun ympäristön esteettömyys

Suuri osa kirkon toiminnasta tapahtuu rakennetussa ympäristössä. Rakennettu ympäristö pitää sisällään sekä py-

syvät rakenteet että yksittäisiä tilanteita varten tehdyt järjestelyt. Rakennettu ympäristö ei saa muodostua esteeksi vammaisten henkilöiden osallisuudelle seurakunnan pyhistä toimituksista ja muusta toiminnasta.

Vammaisten henkilöiden liikkumista rakennetussa ympäristössä voidaan tukea rakenteellisten ratkaisuiden lisäksi vapaaehtoisten ja työntekijöiden osaamisella.

Useissa seurakunnissa omat tilat vähenevät ja toiminta siirtyy muiden omistamiin tiloihin. Myös näiden tilojen esteettömyyteen tulee kiinnittää huomiota.

Esteettömät tilat tukevat seurakuntalaisten osallisuuden toteutumisen lisäksi vammaisten henkilöiden työllistymismahdollisuuksia.

Asenteellinen ja sosiaalinen esteettömyys

Asenteellinen ja sosiaalinen esteettömyys kirkossa edellyttää ymmärrystä saavutettavuudesta. Vapaaehtoiset, luottamushenkilöt ja työntekijät ovat keskeisessä roolissa.

Asenteet ovat usein ratkaiseva tekijä saavutettavuuden ja osallisuuden kannalta. Osa asenteista on tiedostettuja, osa tiedostamattomia. Myönteiset asenteet tekevät esteiden poistamisen mahdolliseksi.

Kirkon työntekijöillä sen kaikilla tasoilla on syytä olla riittävä ymmärrys saavutettavuudesta yleisellä tasolla ja omaan erityisalaansa liittyen. Jokaiselta työntekijältä löytyvän saavutettavuusosaamisen lisäksi tarvitaan erityistä vammaistyön osaamista. Seurakuntien vammaistyöntekijät ovat alansa asiantuntijoita. Lisäksi tarvitaan kokonais-kirkollista asiantuntevaa ymmärrystä ja vastuuta valtakunnallisella tasolla.

Viestinnän esteettömyys

Digitaalisten palvelujen tulee toimia esteettömästi kaikissa tilanteissa. Verkkosivujen tulee olla kirkkolain 25 luvun 5 b pykälän nojalla digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) mukaiset. Kaikille sopivan suunnittelun periaatteet ohjaavat digitaalisten palvelujen

toteuttamista. Huomioon tulee ottaa esimerkiksi seniorikäyttäjät, selkokielen tarvitsijat, näkö- ja kuulovammaiset henkilöt sekä viittomakieliset henkilöt, jotka tarvitsevat viittomakielistä tietoa verkkosivuilla.

Toiminnassa on hyvä huomioida puhutut ja viitotut kielet sekä eri viestintätavat, -keinot ja -muodot. Puheen saavutettavuutta lisää selkeän puhekielen ja selkokielen käyttäminen, huolellinen äänenkäyttö ja äänentoistolaitteiston oikea käyttö. Kuulokojeen toimiminen edellyttää, että induktiosilmukka on päällä ja puhujat käyttävät mikrofonia. Käsiohjelmat, tekstitys ja kuvakommunikaatio tukevat saavutettavuutta. Viittomakielen ja muiden viestintätapojen, -keinojen ja -muotojen sekä pistekirjoituksen kohdalla korostuvat palvelun ja materiaalin vaivaton saatavuus sekä kokonaisuuden suunnitteleminen alusta saakka nämä kielet huomioon ottavaksi.

Painetussa ja verkossa jaettavassa viestintämateriaalissa on kiinnitettävä huomiota kieleen, taittoon ja kuviin. Tarpeen mukaan käytetään esimerkiksi selkokieltä, viitottuja videoita, kuvailutulkkauksia, kuvakommunikaatiota tai muita kieltä korvaavia tai tukevia menetelmiä.

Kirkon ja viestinnän kaikilla tasoilla tulee olla asianmukainen ymmärrys vammaisuus- ja esteettömyysnäkökulmista viestinnässä. Viestinnältä vaadittavan saavutettavuustason määrittelyn on hyvä olla osa strategista suunnittelua.

Kysymyksiä:

- Pääsevätkö kaikki seurakuntalaiset yhdenvertaisesti seurakunnan tiloihin?
- Kuinka seurakunnassani voitaisiin muokata toimintatapoja niin, että toiminta on kaikille sopivaa ja viestintä saavutettavaa?
- Millä tavoilla vammaiset seurakuntalaiset ovat mukana toiminnan toteutuksen ja suunnittelun eri tasoilla?

Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä (19 artikla)

Tämän yleissopimuksen sopimuspuolet tunnustavat kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oi-

keuden elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia tästä oikeudesta täysimääräisesti sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että: – –

c) koko väestölle tarkoitetut yhteisön palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa ja vastaavat heidän tarpeitaan.

Seurakunta on kutsuva yhteisö. Jokaisella jäsenellä on oikeus seurakunnan palveluihin sekä osallisuuteen yhteisön elämässä ja tehtävässä.

Seurakunta voi tukea vammaisen henkilön suhdetta muihin yhteiskuntaan. Kirkon diakoniatyö voi tukea vammaista henkilöä avun ja tiedon etsimisessä. Seurakunnan yhteistyö vammaisjärjestöjen kanssa vahvistaa tiedonkulkua ja synnyttää uusia mahdollisuuksia. Esimerkiksi alueen toimijoita yhteen tuova *Yhteisöllinen innovointi -yhteistyömalli** voi olla apuna, kun yhteistyötä vammaisjärjestöjen ja viranomaisten kanssa kehitetään.

Sanan- ja mielipiteenvapaus ja tiedonsaanti (21 artikla)

Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt voivat käyttää oikeutta sanan- ja mielipiteenvapauteen, mukaan lukien vapaus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoja ja ajatuksia yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä käyttäen kaikkia valitsemiaan tämän yleissopimuksen 2 artiklassa määriteltyjä viestintämuotoja, muun muassa:

a) antamalla suurelle yleisölle tarkoitettua tietoa

*

<http://flash.kunnat.net/yhteisollineninnovointi/files/assets/common/downloads/publication.pdf>

vammaisille henkilöille oikea-aikaisesti ja ilman lisäkuluja sellaisessa saavutettavassa muodossa ja sellaista saavutettavaa teknologiaa käyttäen, jotka soveltuvat eri tavoin vammaisille henkilöille;

- b) hyväksymällä sen, että vammaiset henkilöt käyttävät virallisessa vuorovaikutuksessaan viittomakieliä, pistekirjoitusta, puhetta tukevaa ja korvaavaa viestintää sekä kaikkia muita valitsemiaan saavutettavia viestintäkeinoja, -tapoja ja -muotoja, sekä helpottamalla näiden käyttöä;*
- e) tunnustamalla viittomakielten käytön ja edistämällä sitä.*

Viestinnällä sen eri muodoissa on merkittävä rooli kirkon tehtävän toteuttamisessa. Kirkon olemukseen kuuluu yhteys ja keskinäinen jakaminen. Myös kirkon viranomaisrooli velvoittaa jakamaan saavutettavaa tietoa.

YK-sopimus velvoittaa toimimaan vammaisiin henkilöihin kohdistuvan syrjinnän poistamiseksi. Kirkko kantaa vastuun siitä, ettei toiminta ole vammaisia henkilöitä syrjivää. Kirkossa ja seurakunnissa tulee luoda toimintaohjeet, joiden mukaan vammaisen henkilö voi toimia, jos hän kokee, ettei häntä koskevia asioita oteta huomioon. Ohjeiden tulee olla saavutettavassa muodossa.

Kysymykset:

- Missä muodoissa tarpeellinen tieto on saatavilla seurakunnassa?

Koulutus (24 artikla)

- 1. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden koulutukseen.*
- 2. Tätä oikeutta toteuttaessaan sopimuspuolet varmistavat, että: – –*

c) vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset tukautukset;

3. *Sopimuspuolet mahdollistavat vammaisille henkilöille elämänhallinnan ja sosiaalisen kehityksen taitojen oppimisen helpottaakseen heidän täysimääräistä ja yhdenvertaista osallistumistaan koulutukseen ja yhteisöön. Tätä varten sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla muun muassa:*

a) *helpotetaan pistekirjoituksen, korvaavan kirjoituksen, puhetta tukevien ja korvaavien viestintätavojen, -keinojen ja -muotojen sekä erilaisten liikku mistaitojen oppimista ja helpotetaan vertaistukea ja mentorointia;*

b) *helpotetaan viittomakielen oppimista ja kuurojen yhteisön kielellisen identiteetin edistämistä;*

c) *varmistetaan, että näkövammaisten, kuurojen, kuulovammaisten tai kuurosokeiden, erityisesti lasten, koulutus annetaan yksilön kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla kielillä, viestintätavoilla ja -keinoilla sekä ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin.*

Kirkko järjestää työntekijöilleen koulutusta. Lisäksi se tekee yhteistyötä työntekijöitä kouluttavien oppilaitosten ja järjestöjen kanssa. Työntekijöiden täydennys- ja jatkokoulutus on kirkon vastuulla. Kirkon koulutuksen tulee toteutua esteettömissä toimitiloissa kielellinen ja viestinnällinen saavutettavuus huomioiden.

Vammaisten henkilöiden työllistymistä helpottaa jo opintojen aikana tarjolla oleva mentorointi tai muu seurakuntien tuki. Kouluttavat laitokset ovat vastuussa tutkintoihin johtavien opintojen saavutettavuusasioissa. Kirkolla voi olla merkittävä rooli harjoitteluiden ja kesätöiden suhteen.

Saavutettavuuden näkökulmat tulee huomioida kirkon sisäisessä koulutuksessa kirkon ordinaatio- ja orientaatiokoulutuksista lähtien. Saavutettavuuteen liittyvät perusasiat on hyvä omaksua jo työuran alkuvaiheessa. Periaatteiden omaksumista tukee saavutettavuutta tukeva toimintakulttuuri seurakunnissa.

Kysymykset:

- Kuinka seurakunnan työntekijöillä ja vapaaehtoisilla on mahdollisuus hakeutua saavutettavuuteen liittyvään koulutukseen?

Työ ja työllistyminen (27 artikla)

1. *Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa; tähän sisältyvät oikeus mahdollisuuteen ansaita elantonsa vapaasti valitsemallaan tai työmarkkinoilla hyväksytyllä työllä sekä työympäristö, joka on avoin, osallistava ja vammaisten henkilöiden saavutettavissa. Sopimuspuolet turvaavat työnteko-oikeuden toteutumisen ja edistävät sitä, myös niiden osalta, jotka vammautuvat palvelussuhteen aikana, toteuttamalla myös lainsäädännön avulla asianmukaisia toimia, joiden tarkoituksena on muun muassa:*

a) *kieltää syrjintä vammaisuuden perusteella kaikissa palvelussuhteen kaikkia muotoja koskevissa asioissa, muun muassa palvelukseen ottamisen ja palvelussuhteen ehtoja, palvelussuhteen jatkumista, uralla etenemistä sekä turvallisia ja terveellisiä työoloja koskevissa asioissa;*

b) *suojella vammaisten henkilöiden oikeuksia oikeudenmukaisiin ja suotuisiin työoloihin yhdenvertaisesti muiden kanssa, mukaan lukien yhdenvertaiset mahdollisuudet ja sama palkka samanarvoisesta työstä, turvalliset ja terveelliset työolot, mukaan luettuna suojelu häirinnältä, sekä epäkohtiin puuttuminen; --*

e) *edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä ja edetä urallaan työmarkkinoilla sekä heidän avustamistaan työn löytämisessä, saamisessa ja säilyttämisessä sekä työhön palaamisessa; --*

g) *työllistää vammaisia henkilöitä julkisella sektorilla;*

i) varmistaa, että vammaisia henkilöitä varten tehdään työpaikoilla kohtuulliset mukautukset;

j) edistää vammaisten henkilöiden työkokemuksen hankkimista avoimilla työmarkkinoilla;

k) edistää vammaisten henkilöiden ammatillisen kuntoutuksen, työn säilyttämisen ja työhönpaluun ohjelmia.

Kirkon on moraalinen esikuva. Siksi sen tulee näyttää vammaisuus- ja esteettömyysasioissa esimerkkiä. Kirkossa tulee tukea vammaisten henkilöiden työllistämistä. On tärkeää, että kirkon työntekijäprofiili on monipuolinen.

Kirkossa toimii vammaisia henkilöitä erilaisissa tehtävissä. Vammaisten henkilöiden työllistymisen edistämässä joustavuus ja ratkaisukeskeisyys ovat tärkeässä roolissa. Positiivinen erityiskohtelu auttaa vammaista henkilöä näyttämään kykynsä toimia kirkon tehtävissä. Tämä murtaa raja-aitoja ja vammaisen henkilön palkkaamiseen liittyviä pelkoja. Positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain mukaisesti sellaista oikeasuhtaista erilaista kohtelua, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen.

Työnantajan on pyynnöstä viipymättä annettava kirjallinen selvitys menettelynsä perusteista vammaiselle henkilölle, joka katsoo kohtuullisten mukautusten epäämisen vuoksi tulleensa syrjityksi työtä tai virkaa hakiessaan taikka työ- tai virkasuhteessa. Kohtuulliset mukautukset kuuluvat kaikille niitä tarvitseville. Mukautusten epääminen on syrjintäperuste.

Joustot työssä auttavat sekä työnantajaa että työntekijää. Vammaisen henkilön työllistymistä tukee entistä laajempi etätyömahdollisuuksien ja digitaalisen teknologian käyttö töissä, jotka eivät edellytä toimimista tietyssä paikassa tietyinä aikana. Lyhennetyt työajat voivat olla vammaisten henkilöiden työllistymistä edistävä mukautus. Tapauskohtaisesti räätälöity työhönvalmennus voi auttaa kehitysvammaisia henkilöitä työllistymään. Työhönvalmennusta järjestävät kunnat ja kuntayhtymät, TE-toimistot ja Kela.

Seurakunnille tulee tarjota tietoa niistä tukipalveluista, joihin ne voivat olla oikeutettuja vammaisen henkilön työllistämiseksi. Tukea voi saada esimerkiksi muutostöiden tekemiseksi tai tarvittavan välineistön hankkimiseksi.

Kysymykset:

- Kuinka seurakunta voisi olla mahdollisimman saavutettava työpaikka?

Riittävä elintaso ja sosiaaliturva (28 artikla)

1. *Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden riittävään omaan ja perheidensä elintasoon, kuten riittävään ravintoon, vaatetukseen ja asumiseen, sekä elinolojen jatkuvaan paranemiseen ja toteuttavat asianmukaiset toimet tämän oikeuden toteutumisen turvaamiseksi ja edistämiseksi ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. – –*

Lähtökohta on, että vammaisen henkilö saa yhteiskunnalta sen avun, johon hän on oikeutettu. Diakoniatyön tehtävänä on auttaa haavoittuvimmassa asemassa olevia, joita ei muuten auteta. Vaikuttamistyön avulla kirkko pitää esillä haavoittuvassa asemassa olevien oikeuksia.

Kysymykset:

- Kuinka saavutettavuuteen liittyvät kysymykset näkyvät seurakunnan diakoniatyössä?

Osallistuminen poliittiseen ja julkiseen elämään (29 artikla)

Sopimuspuolet takaavat vammaisille henkilöille poliittiset oikeudet ja mahdollisuuden nauttia niistä yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä sitoutuvat:

- a) *varmistamaan, että vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään yhdenvertaisesti muiden kanssa suoraan tai vapaasti valittujen edustajien kautta, myös siten, että heillä on oikeus ja mahdollisuus äänestää ja tulla valituiksi*

- b)** edistämään aktiivisesti ympäristöä, jossa vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua julkisten asioiden hoitoon ilman syrjintää ja yhdenvertaisesti muiden kanssa, sekä kannustamaan heidän osallistumistaan julkisiin asioihin – –

Seurakuntavaaleissa ehdolle asettuminen ja äänestäminen ovat keskeinen osa seurakuntalaisen vaikuttamismahdollisuuksia. Oikeuden asettua ehdolle ja äänestää tulee toteutua jokaisen jäsenen kohdalla, joidenkin vammaisten henkilöiden kohdalla holhouksen alaisuus saattaa estää ehdokkuuden.

Vammaisten henkilöiden osallisuutta seurakuntien ja kirkon toimintaan seurakuntavaaleissa voidaan parantaa yhteistyöllä kunnan vammaisneuvoston ja seurakuntayhtymässä toimivien erityisryhmien kanssa.

Kysymykset:

- Miten seurakunnassa on huomioitu vaaleihin liittyvän materiaalien ja äänestyspaikkojen saavutettavuus?

Kansainvälinen yhteistyö (32 artikla)

1. *Sopimuspuolet tunnustavat kansainvälisen yhteistyön ja sen edistämisen merkityksen tuettaessa kansallisia pyrkimyksiä tämän yleissopimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden toteuttamiseksi, ja ne sitoutuvat toteuttamaan tätä varten asianmukaiset ja tehokkaat toimet valtioiden välillä ja keskuudessa sekä tarvittaessa yhdessä asianomaisten kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, erityisesti vammaisjärjestöjen kanssa. Näillä toimilla voidaan muun muassa:*

a) *varmistaa, että vammaiset henkilöt osallistetaan kansainväliseen yhteistyöhön, mukaan lukien kansainväliset kehitysohjelmat, ja että se on heidän saavutettavissaan;*

b) *helpottaa ja tukea voimavarojen kehittämistä,*

muun muassa vaihtamalla ja jakamalla tietoa, kokemuksia, koulutusohjelmia ja parhaita käytäntöjä;

Kirkon olemukseen kuuluu kansainvälisyys. Paikallisseurakunnan kautta toteutuu kaikkien jäsenten osallisuus maailmanlaajaan Kristuksen kirkkoon esimerkiksi ystävyysseurakuntatoiminnan, lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kautta. Seurakunnan kansainvälisen työn tulee olla saavutettavaa.

Seurakunnissa on hyvä käsitellä vammaisiin henkilöihin liittyviä kysymyksiä myös ekumeenisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta käsin. Seurakunnat tekevät yhteistyötä lähetysjärjestöjen ja muiden kansainvälistä työtä tekevien tahojen kautta ja kanssa. Tässä yhteistyössä ihmisoikeussopimusten toteutumisen edistäminen ja seuraaminen on keskeinen painopiste.

Kysymykset:

- Kuinka vammaisille henkilöille taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua seurakunnan kansainväliseen toimintaan?
- Kuinka seurakunta voisi tiivistää yhteistyötä kansainvälisellä tasolla vammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä?

Lisätietoa

EU:n vammaiskortti:

<https://www.vammaiskortti.fi/mika-on-vammaiskortti/>

Ihmisoikeuskeskus:

<https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/vammaisten-henkiloiden-oikeudet/>

Kuurot YK:n vammaissopimuksessa:

http://aineisto.viittomakielinenkirjasto.fi/crpd/pdf/kuurot_ykn_vammaissopimuksessa_final.pdf

Ohjeita verkkosisältöjen ja viestinnän saavutettavuudesta:

<https://www.saavutettavasti.fi/>

Rakennetun ympäristön esteettömyys:

<https://www.nkl.fi/fi/etusivu/saavutettavuus-esteettomyys/rakennetun-ympariston-esteettomyys-ja-opasteet>

saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma:

<https://evl.fi/documents/1327140/39227522/Kirkon+saavutettavuusohjelma/6179e385-77b4-3382-3cd1-710651ae36c1>

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE):

<https://vane.to/vammaisyleissopimus>

Yhteisöllinen innovointi -yhteistyömalli:

<http://flash.kunnat.net/yhteisollineninnovointi/files/assets/common/downloads/publication.pdf>

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja:

https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

YK:n vammaissopimus selkokielellä:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/70097>

AKTIIVISESTI OSALLINEN

Aktiivisesti osallinen täydentää kirkon saavutettavuusohjelmaa *saavu*.

Toimintaohjelma auttaa rakentamaan kaikille sopivaa kirkkoa. Ohjelman ytimessä ovat yhdenvertaisuus, osallisuus ja paikallisiin olosuhteisiin soveltaminen mottona: ”Ei mitään meistä ilman meitä”.

Kaikille sopiva kirkko purkaa liikkumisen, kommunikoinnin, ymmärtämisen, viestinnän, toiminnan tai asenteiden esteitä.

Saavutettavan kirkon tavoite toteutuu, kun parannuksia tehdään vuorovaikutuksessa vammaisten henkilöiden kanssa. Kaikille avoin kirkko on uskottava Kristuksen kirkko.

KIRKON SAAVUTETTAVUUSOHJELMA

KIRKKOHALLITUS⁺

ISBN 978-951-789-642-9

SUOMEN⁺
EV.LUT.
KIRKKO